

constituunt; sicut enim istæ rationes inveniuntur formaliter in ipso composito, ita inveniuntur in ipsa forma constitutiva illius, sed tanquam in principio *quo* simplici modo, et tanquam in forma. Et ita non oportet, quod ratio sensitivi sit ratio intellectivi metaphysice loquendo, et secundum conceptus formales, sed quod forma physica entitativè sumpta, quæ formaliter constituit physice compositum in ratione intellectivi, constituat etiam in ratione sensitivi, et ita contineat utramque rationem, non ut constitutum ex illis tanquam compositum *quod*, sed tanquam forma, et principium *quo* constituendi compositum secundum utramque rationem.

Secundo, objicies ex P. Suarez ubi supra contra ultimam partem conclusionis: Quia si vegetativum, quod est in equo, v. g. habet rationem specificam vegetativi distinctam a vegetativo, quod est in homine, ergo constituitur in aliqua specie atoma intra genus, et lineam vegetabilis, et sic quando advenit illi ratio specifica in linea sensitivi, vel rationalis, non poterit jam constitui unum per se, quia jam supponitur species atoma constituta in genere vegetativi, et sic non est ulterius contrahibilis ab alia differentia specifica elevatiori. Confirmatur, quia vel datur in equo vegetativum illud solum, in quo convenit planta, vel aliud aliud in quo non convenit cum illa. Si primum, solum datur vegetativum genericum, non autem specificum intra lineam vegetativi; si secundum, illud vegetativum specificum non potest esse aliud quam sensitivum, quia in omni eo, quod sensitivum non est, convenit animal cum planta: si autem a sensitivo provenit aliqua specifica differentia in ipso vegetativo, præterquam quod est impossibile, quod ab uno genere proveniat alterius generis

differentia, est etiam impossibile quod ab eadem simplici differentia, scilicet sensitiva proveniat duplex atoma differentia, altera in ratione sensitivi, altera in ratione vegetativi. Denique confirmatur, quia si vegetativum specificè contraheretur in linea vegetativi, et sensitivum in linea sensitivi, quando conjungitur rationali, sequeretur quod potentia a talibus gradibus emanantes essent diversæ speciei in homine, in equo et in planta, siquidem oriuntur a principiis specie distinctis etiam in linea vegetabilis et sensibilibus, consequens autem est falsum, quia potentia sensitivæ in brutis, et homine, sunt ejusdem speciei, ut visus, et auditus, quia habent idem objectum, scilicet visibile, et audibile, et similiter vegetativa in planta et in equo, habent idem objectum, scilicet alimentum.

Respondetur vegetativum non constitui in specie sua, et perfectione intrinseca per differentiam aliquam distinctam a sensitiva, sed per eandem, quatenus habet eminentiam ad perficiendum ipsum vegetativum etiam intra lineam vegetativi, quoniam stante simplici illa differentia sensitivi propter suam eminentiam respectu vegetativi, habet non solum constituere differentiam in ratione animalis, et sensitivi, sed etiam perficere vegetativum intra rationem vegetativi, eo quod etiam ad ipsas operationes sensitivi necessario prærequiritur vegetativum, et ad tale sensitivum, tale vel tale vegetativum, sicut diverso modo nutriri debet homo quam equus quam alia animalia, et sic de reliquis, unde oportet ipsam nutritivam, quæ est propria potentia gradus vegetativi etiam in ratione nutritivæ aliter perfici in uno quam in alio, quatenus intrinsece, et essentialiter deservit ipsi gradui sensitivo.

Ad primam confirmationem res-

pondetur, quod vegetativum equi, et plantæ, et habent convenientiam genericam, seu communem, et habent differentiam specificam etiam intra lineam vegetativi ortam ab ipso sensitivo, non solum ut formaliter constituit naturam, et gradum sensitivum, sed etiam ut habet eminentiam ad perficiendum vegetativum, quod sibi deserviat, faciendo quod in ipso sit principium diversæ operationis vegetativæ deservientis tali sensitivo. Neque est inconveniens, quod ab eadem simplici differentia, propter sui eminentiam super illum gradum communem ut sibi deservientem, proveniat non solum propria naturæ constitutio, sed etiam illius communis gradus perfectio, ut deserviens propria naturæ.

Ad secundam confirmationem respondetur, quod licet gradus imperfectior et communior, intrinsece perficiatur ex conjunctione ad perfectiorem, non tamen est necesse, quod in omnibus potentiis et perfectionibus intrinsece immutetur, et specificè distinguatur, nam in planta, et in animali vis augmentativa, verbi gratia, non est necesse, quod specie differant, quia in utroque respicit idem objectum, scilicet quantitatem ut augendam, generativa autem differt in uno, et in alio, quia respicit diversam naturam generandam pro objecto, et idem est de nutritiva, quæ in uno facit carnem, in alio lignum, et hoc est objectum a quo specificatur, non solum alimentum, et tamen sunt potentia partis vegetativæ. Similiter in homine sensus externi sunt potentia ejusdem rationis et speciei, atque in aliis animalibus, quia habent idem objectum: aliqua tamen potentia sunt in parte sensitiva hominis, quæ non sunt in sensitivo bruti, sicut est potentia ridendi et fendi, quæ per ordinem ad sensitivam exercetur, nam modo sensibili fit risus et fetus, et

tamen non est in brutis, ergo sensitivum in homine etiam in ratione sensitivi est principium operationis specie distinctæ, atque in bruto, ergo etiam in seipso est sensitivum specie distinctum.

QUÆSTIO II.

DE PROPRIETATIBUS ANIMÆ IN COMMUNI.

Duo genera proprietatum possumus in Anima considerare. Quædam in ordine ad se ut quod sit divisibilis, vel indivisibilis, quædam in ordine ad operationes et objecta, scilicet ipsas potentias. De his ergo in communi tractabimus in ista quæstione. In ordine autem ad materiam convenit Animæ informatio, de qua nihil occurrit scribendum in præsentibus, præter ea quæ diximus, in quæstione sexto Physicorum de unione, et quæstione undecima de informatione Informarum.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum aliquæ Animæ sint divisibiles, aliæ indivisibiles?

Non est difficultas in præsentibus de anima rationali, ex eodem enim principio, quo constat esse spiritualement, colligitur quod sit indivisibilis, siquidem illud dicitur spiritus, quod est immateriale, et carens partibus, ideoque incapax extensionis. Quod vero Anima humana spiritualis sit, salva fide negari non potest, ut probatur infra quæst. ix, cum Anima sit immaterialis, et incorruptibilis, et ita dicitur homo compositus ex corpore et spiritu, ut habetur in cap. Firmiter, de Summa Trinitate.

Secundo est certum, non posse

aliquas Animas perfectorum animalium ita esse divisibiles, ut etiam facta divisione conserventur in utraque parte divisa, perit enim vita a membris abscissis, sicut si abscindatur pars aliqua equi vel bovis. Sed difficultas est, an dum manent manere unitate corpori ad ejus extensionem extendantur, sicut aliae formae accidentales extenduntur, ut albedo, vel calor, et extenso modo informant subjectum, an vero ita sint divisibiles, et inextensae in se, quod ad extensionem materiae, quam informant non reddantur extensae, etiam per accidens, expresse enim de quantitate per accidens respectu Animalium loquitur S. Thomas 1 p. q. LXXVI, art. VIII, nec de alia poterat loqui.

Circa hanc ergo difficultatem versantur duae sententiae extremae, et duae mediae. Prima extrema aliquorum antiquorum assererat, omnem Animam etiam rationalem esse divisibilem, quae tamen in hoc ultimo admittenda non est, facit enim Animam rationalem corpoream. Secunda sententia extrema omnem Animam facit indivisibilem etiam plantarum et animalium imperfectorum, quae attribui solet Simplicio, Marsilio, Ficino, et aliis apud M. Banez 1 p. quaest. LXXVI, art. VIII ad 2. Inter sententias medias, prima facit omnes Animas divisibiles praeter rationalem quia incorporea est, reliquae vero corporeae sunt, et consequenter divisibiles. Ita Scotus, Durandus, Egidius et alii plures, qui ibidem citantur a M. Banez: et ex recentioribus sequitur P. Suarez disp. XV Metaphys. sect. X, num. XXXII, Rubio hic, et alii. Secunda sententia media excipit non solum Animam rationalem, sed etiam Animas animalium perfectorum, quae indivisibiles sunt. Haec est S. Thomae 1 p. loco citato, et quaest. de spiritualibus creaturis, art. IV de Anima, art. X et II Thomistae Cajetanus, Ferrariensis,

Banez ubi supra, et Suarez, tractatu de Anima, lib. I, capite XII, Carmelitani hic disp. V, et plures alii.

DICO PRIMO: Certum est, quod non solum Anima intellectiva, sed etiam quaecumque alia secundum gradum Animae formaliter loquendo non est principium quo divisibilitatis et extensionis. Patet hoc, quia quantitas est proprietas consequens gradum corporeitatis, et ita est communis omnibus corporibus animatis et inanimatis, ergo non est propria Animae secundum gradum Animae, et sic formaliter ut Anima, non est principium quo divisibilitatis, quia illud est principium quo formaliter, quod est ratio ipsa, sub cujus formalitate talis proprietas egreditur, et convenit.

DICO SECUNDO: Anima secundum gradum corporeitatis, quem includit, est principium quo indivisibilitatis, et hoc etiam competit Animae intellectiva, licet eminentiori modo. Ratio est manifesta, quia divisibilitas, seu quantitas, est propria corporis, ergo illa forma, quae est principium constituendi corpus, est etiam principium quo quantitatis, siquidem per illam constituitur corpus, sed Anima est forma constitutiva corporis secundum gradum corporeitatis, quia in ipso composito, quod est corpus, non datur alia forma substantialis, a qua constituatur in esse corporis, ergo omnis Anima secundum gradum corporis est divisibilis ut quo.

DICO TERTIO: Quantitas, quae orbitur ab Anima secundum gradum corporeum non reddit ipsam entitatem Animae divisibilem etiam per accidens, ad eum modum, quo formae inanimatae vel qualitates corporeae redduntur extensae ratione quantitatis sui subjecti, nisi quando Anima ita est imperfecta, quod etiam in ipso munere, et officio animandi di-

visibilitatem petit, sicut invenitur in Animalibus imperfectis. Hanc existimo esse mentem S. Thomae, ut manifeste colligitur ex q. de spiritualibus creaturis, art. IV ubi inquit: « Quod totalitas non potest attribui formis, nisi per accidens, in quantum scilicet per accidens dividuntur divisione quantitatis, sicut albedo divisione superficiei, sed hoc est illarum tantum formarum, quae extenduntur quantitati, quod ex hoc competit aliquibus formis, quia habent materiam similem, et in toto et in parte. Unde forma, quae requirunt magnam similitudinis in partibus, non habent hujusmodi extensionem, et totalitatem, sicut Animae praecipue animalium perfectorum. » Et 1 p. q. LXXVI, art. VIII: « Forma, inquit, quae requirit diversitatem in partibus sicut est Anima, et praecipue animalium perfectorum, non aequaliter se habet ad totum et ad partes. Unde non dividitur per accidens, scilicet per divisionem quantitatis, sic ergo totalitas quantitatativa non potest attribui Animae, nec per se, nec per accidens. » Quae loca D. Thomae omnino expressa sunt. Et cum dicit, quod Animae praecipue animalium perfectorum, etc. significat hoc convenire ipsi Animae secundum se, licet magis hoc reluceat in animalibus perfectis. Sed tamen quod in animalibus imperfectis, et in plantis Anima sit divisibilis docet in II de Anima, lect. IV, circa text. XX, et quaest. de Anima, art. X ad 15, quod quomodo intelligatur statim explicabimus.

Nec obstat, quod ipse D. Thomas in IV, dist. X, q. I, art. III, q. III, dicit: « Quod forma substantialis ligni est in qualibet parte ejus, quia totalitas formae substantialis non recipit quantitatis totalitatem, sicut est de totalitate formarum accidentalium. » Ponit ergo D. Thomas differentiationem inter formas accidentales

et substantiales, sed accidentales quae cadunt super quantitatem solum per accidens sunt divisibiles, ergo omnes substantiales, nec per accidens. Respondetur loqui S. Thomam de totaliter formae substantialis quoad naturam et essentiam, ut patet in illis ultimis verbis: « Ubique erat tota natura panis, est tota natura corporis Christi, » non tamen negat, quod per accidens possit extendi quoad partes integrantes, quae quantitate discernuntur et ordinantur. At vero formae accidentales quae quantitatem praesupponunt, licet etiam per accidens, id est, per quantitatem extendantur, tamen quia ex sua natura quantitatem praesupponunt, et in ea fundantur, ideo ipsis ut fundatis in quantitate, magis intrinsecum est extendi modo quantitatis quam formae substantiali ex natura sua.

Fundamentum ex D. Thoma potest sumi a priori, et posteriori. A priori fundatur in eo, quod forma aliqua non quantificatur a quantitate totius, nisi quando partes, et totum sunt ejusdem rationis, quando autem per se, et essentialiter forma petit corpus organicum ut informet, ita quod ipsa organizatio est dispositio necessario requisita, ut absolute forma sit in materia, talis forma dicitur indivisibilis in informando, quia unio ejus ad materiam non potest dari nisi supponatur organizatio tanquam integra, vel ultima dispositio, ita quod sine illa nullo modo informat. Quandocumque autem ad informationem alicujus formae plures partes requirantur, ita quod sine illis nullo modo potest dari informatio, comparatur ad omnia illa indivisibiliter forma, quia comparatur essentialiter, et necessario; sicut quia ad ignem requiritur calor ut octo, tota illa dispositio per modum unius comparatur ad informationem formae ignis, licet

color ut octo plures gradus includat: sic similiter licet organizatio plures partes includat, tamen in ordine ad informationem Animæ per modum unius indivisibilis dispositionis, quia Anima essentialiter est actus corporis organici. Quare ex ipsa vi, et ratione informationis non comparatur ad corpus organicum divisibili modo, sed indivisibili quia comparatur ad pluralitatem partium in organizatione inclusam, tanquam ad dispositionem necessario requisitam. Si autem ipsa informatio Animæ respectu organizationis, seu corporis organici indivisibilis est, non restat ei locus unde divisibilitatem quantitativam accipiat, quia per se non potest quantificari, cum Anima non sit corpus, sed principium, seu forma corporis, solum autem corpus est subjectum per se quantitatis, quia est totum seu compositum, vel secundum alios materia est subjectum quantitatis, quia habet partes materiales, non autem forma: per accidens autem nulla forma habet quantitatem, nisi ejus informatio divisibilis sit, ut contingit in qualitatibus corporeis, et formis inanimatis, nam quod ab aliqua forma dimanet quantitas non sufficit, ut ipsa quantificetur, ut patet in Anima rationali, a qua dimanat quantitas, et tamen non quantificatur. Requiritur ergo quod ipsa forma modo divisibili informet, et non divisibili modo respiciat plura, ut ab illis dicatur per accidens quantificari.

Dices: Ilac ratione etiam probaretur animalia imperfecta, et plantas habere Animas indivisibiles, quia petunt organizationem, imo quelibet forma inanimata, quia quelibet habet minimum in quantitate tanquam debitam dispositionem, ut diximus in questione VIII Physicor. ergo si ex eo, quod Anima exigit corpus organicum tanquam

per se informabile est forma indivisibilis, similiter quæcunque forma exigit determinatam quantitatem, ut informet materiam, ita quod infra illud minimum non possit esse, dicitur illa forma indivisibilis respectu illius minimi, quod tamen etiam habet partes sicut in corpore organico.

Respondetur, rationem factam probare absolute de omni Anima respectu corporis organici, quod conaturaliter requirit, sed diversimode applicari ad animalia perfecta, et imperfecta, eo quod diverso modo requirunt organizationem ad vitam: sunt enim quædam animalia, quæ habent vitam nimis imperfectam, et paucarum operationum, et sic requirunt organa minus perfecta: et ita contingit, quod divisio corpore maneat in qualibet parte organa sufficientia ad illam vitam ita imperfectam, et materialem saltem pro aliquo tempore, et consequenter in illis potest dividi Anima perinde ac si multiplicaretur per generationem, et hac ratione dicuntur Animæ illæ divisibiles, ut advertit S. Thomas quæstione de Anima, artic. x ad 15, quamquam nec omni modo, et ex omni parte divisibilitas ista reperitur, nam si lacerta, verbi gratia, vel alii vermes dividantur in longum a summo usque deorsum partes dissectæ non vivunt, sed si dividantur penes latitudinem, et similiter arbores non omni modo deicise vivunt, quod est signum hæc viventia non esse divisibilia formarum, nisi quatenus multiplicatur dispositio organizationis sufficientis ad motum illius vite imperfectæ, quia si alio modo dividantur, perit vita. Quod vero dicitur de formis inanimatis, quod habent minimum ex parte parvitatis, respondetur esse disparem rationem, quia illud minimum solum requirunt ratione limitationis formæ.

non ratione virtutis, et perfectionis propria talis formæ, quasi pro dispositione propria requirat illam determinatam quantitatem, sicut viventia organizationem. Unde ex hoc non tollitur, quin talis forma respiciat divisibili modo partes materiæ, quas informat, quia omnes homogeneæ sunt, licet intra quæcunque minimam quantitatem non possit talis forma salvari, propter generalem rationem limitationis, qua non solum quantitas, sed omnia accidentia determinata esse debent in parvum, et in magnum: et ita cum reliquas partes materiæ informat forma inanimata, non coarctatur ad determinatam partium dispositionem, et figuram, et quantitatem juxta quam informet sicut forma viventis ad determinata organa.

Nec obstat, quod etiam partes organizatæ animalis crescunt, et sub illa quantitate non requiruntur necessario ad informationem Animæ, ergo in illis extenditur sicut inanimata. Respondetur enim quod licet in hoc sit aliqua latitudo et extensio materialis partium, tamen formalis extensio, et coordinatio earum indivisibili modo, id est, necessario, et per se requiritur. Dicitur autem formalis extensio ipsa connectio partium, et organorum, quæ ita requiritur ad informationem Animæ ut non possit una seorsum ab alia informari, licet partes possint crescere, vel minui, sub eadem tamen connexione, et ordine cum aliis.

Secundo, sumitur ratio a posteriori ex aliquibus judiciis, ut assert Aristoteles lib. de juventute et senectute, capit. 1, constat enim, quod partes animalium perfectorum deicise nunquam vivunt, ergo signum est, quod illa forma vivens non informat divisibili modo, si enim divisibilis esset in informando, non tam cito ac dividitur, periret vita, præsertim, quia si divisibili modo infor-

maret, potius ex ipsa divisione periret, quia id quod est pars, amittere vitam partem abscissam, non propter indivisibilitatem Animæ, sed quia desunt dispositiones requisitæ, contra est, quia si istæ dispositiones sunt requisitæ ad Animam, quod sine tali organizatione partium non potest informare, ergo Anima in informando respicit indivisibili modo illas partes, sicut respicit materiam dispositam omnibus dispositionibus usque ad ultimam modo indivisibili. Si autem informatio materiæ organizatæ indivisibiliter requisita est, sequitur quod ipsa Anima non est capax divisibilitatis etiam per accidens, quia quantificatio per accidens, vel est ex receptione quantitatis, aut receptione formæ in subjecto quanto, vel ex informatione facta modo divisibili. Primum non convenit formæ substantiali, nisi ut *quo*, non enim quantitatem recipit nisi compositum, vel materia ut subjectum *quod*. Secundum non sufficit sine tertio, quia si informatio non fiat modo divisibili, forma non communicat in quantitate cum subjecto, ita ut subjiciatur illi, sed potius quantitatem subjecti respiciat modo, ut dispositionem.

Solvuntur argumenta.

Primo arguitur: Quia omnes Animæ præter rationalem sunt corporeæ, ergo sunt capaces divisibilitatis saltem mediate, et per accidens, ad hoc enim sufficit, quod forma existat in subjecto habente quantitatem, et quod ipsa forma in se corporea sit, sicut videmus in accidentibus corporeis, et formis inanimatis: siquidem tales formæ corporeæ, correspondent diversis partibus subjecti modo etiam partiali, ita quod non tota forma cuilibet parti res-

pondeat, ergo quæcunque formæ corporeæ divisibiles sunt. Imo ex eo formæ aliquæ spirituales sunt, quia incapaces extensionis, ergo si Animæ brutorum sunt incapaces illius, non est cur negemus esse spirituales. Confirmatur, quia omnis operatio, et potentia Animarum irrationalium sunt divisibiles, et divisibili modo fiunt, ergo etiam ipsa Anima divisibilis est. Antecedens constat, nam potentia videndi, verbi gratia, est extensa in pupilla, et ibi exercetur sensatio divisibili modo, ita ut remota extensione non possit exerceri, et sine divisibilitate operari, sicut Anima rationalis operatur per intellectum, ergo sicut potentia sunt extensæ, ita etiam ipsa entitas Animæ.

Respondetur quod licet omnes illæ Animæ sint corporeæ non tamen est necesse, quod in se passive sint capaces extensionis etiam per accidens, nisi quando eadem informatio divisibili modo fit, ut explicatum est. Unde negamus, quod sufficiat ad hoc, ut aliqua forma sit divisibilis per accidens, quod existat in subiecto habente quantitatem, et sit corporea, seu ejusdem ordinis cum subiecto, sed requiritur etiam, quod actuatio ipsa, et informatio divisibili modo fiat, siquidem forma non potest reddi divisibilis per susceptionem passivam quantitatis, quia quantitas, ut sæpe dictum est, non inhæret in forma, sed in composito, vel in materia, solum ergo potest reddi divisibilis ex modo ipso informandi rem divisibilem, quod scilicet divisibili modo informet, non autem ex eo quod præcise informet rem divisibilem quomodocunque, sed ex eo quod informet communicando cum ipsa in modo extensionis, et quantitatis, non autem accipiendo ipsam extensionem plurium partium, ut dispositionem unico modo requisitam ad

informandum, etiam in prima et indivisibili inceptioe, quia primo informat. Non ergo sufficit informatio subiecti divisibilis, sed requiritur etiam, quod modus informandi divisibilis sit. Et ita formæ quæ habent eandem divisibilitatem in informando quam materia, quantificantur etiam per accidens ab illa, quia non magis respiciunt totum, quam partem ad informandum, formæ autem quæ ex sua propria ratione respiciunt ipsum totum, seu dispositionem, aut compositionem plurium partium, qualis est organizatio, tanquam ultimam, vel essentialiorem dispositionem, licet habeat actuare omnes illas partes, non tamen habent in se partes recipere, quia modo indivisibili, et sub ratione totius, ac dispositionis indivisibilis illas respiciunt. Quomodo autem tota forma actuet quamlibet partem et totum, et quomodo augmentato animali non superaddatur nova pars formæ dicemus sequenti argumento. Quod vero dicitur de formis spiritualibus, respondetur illas non solum dici spirituales, quia non sunt capaces extensionis in se passive recipiendæ; sed etiam quia sunt independentes in suo esse spirituali a materia, sicque excedunt totum ordinem materialem, quod non convenit Animabus brutorum.

Ad confirmationem respondetur, esse disparem rationem inter potentias, et operationes, quæ sunt accidentia, et ipsam Animam, quia accidentia corporalia extenduntur ad extensionem sui subiecti, nec excedunt limites organi illius, seu partis cui inhærent, unde non sunt formæ respicientes corpus organicum pro subiecto, sed unum tantum organum, seu pars est subiectum illius potentia, seu operationis, verbi gratia, potentia visiva in organo oculi, auditiva in aure, et sic de aliis, et tactus, qui per totum corpus diffu-

sus est habet totum corpus, quasi pro uno organo, et æque exercetur in una parte, atque in toto. Quare ista accidentia sive potentia, sive operationes divisibili modo sunt in subiecto, et præsertim, quia exerceantur mediis qualitatibus calore, et frigore, etc. a quibus dependet dispositio organorum. At vero Anima est forma eminentior, respicitque pro materia informabili corpus organicum, ita quod si organizatum non sit, non informatur ab Anima, ideoque et divisibiles partes debet habere in corpore informando a se, et omnes illæ partes divisibiles, et organizatæ per modum unius respiciuntur, quia per modum unius ultimæ dispositionis, sicut calor ut octo divisibilis est in se, et modo indivisibili respicitur a forma ignis.

Secundo arguitur: Quia forma perfectorum animalium educuntur de potentia materiæ divisibilis, et modo divisibili, ut patet, tum quando primo generatur animal, tum quando postea augetur; quando enim primo generatur, educitur forma ex certa ac determinata materia dispositivo organizata, et non educitur tota a toto, et tota a parte, hoc enim videtur intelligibile, et vix concipitur in re spirituali, quanto magis in re corporea, ergo forma quæ educitur, debet esse extensa, sicut ipsa materia: educitur etiam modo divisibili, quia per actionem extensam, et divisibilem, scilicet per generationem corpoream, et cum dependentia non solum a materia, sed ab ejus partibus: ergo Anima divisibilis esse debet. Similiter quando Anima augetur ex nova parte materiæ, educitur nova pars formæ, siquidem actio augmentativa est educitiva formæ, non unitiva tantum, et non educit totam formam, ut de se patet, ergo partem, et sic Anima constat partibus.

Confirmatur, quia non est intelligibile, quod forma corporea dum est in materia, tota sit in toto, et tota in qualibet parte modo naturali, sic enim res corporea esset modo sacramentali, sicut corpus Christi est in Sacramento, ergo dicendum est, quod est tota in toto, et pars in parte, et sic est divisibilis. Confirmatur secundo, quia si forma illa est una, et indivisibilis, ergo necessario debet esse in eadem numero materia tota illa forma, succedente autem nova materia, sicut per nutritionem succedit, vel illa forma manet eadem indivisibilis, quæ primo fuit generata, et producta vel non. Si non, ergo per nutritionem perit Anima, et cum non habeat partes, ita ut pars una pereat, alia maneat, totaliter peribit, quod est animal mori, dum nutritur. Si autem est eadem indivisibilis, ergo transit de una materia ad aliam, et individuatur a diversis materiis, et sic quando advenit nova materia per nutritionem, ita ut prima illa materia, sub qua animal fuit generata, totaliter sit consumpta, verum erit dicere, quod illa forma non esteducta ab illa materia quam actuat, siquidem solum fuiteducta ab illa materia, in qua primo fuit generata, postmodum vero per nutritionem unitur materiæ, a qua non educitur, et sic erit forma independens ab illa materia, cui per nutritionem unitur, quod est proprium formæ spiritualis.

Respondetur Animas animalium perfectorum educi de potentia materiæ, et a partibus ejus, et cum dependentia ab illis quantum ad suum esse materiale quod habent, non tamen sub modo informationis divisibili ex parte ipsius formæ, neque ut recipiens in se passive ipsam quantitatem, nisi ut principium quo, sicut etiam non est corpus, nisi ut quo, et ita non oportet, quod proportionetur partibus materiæ, se-

cundum æqualitatem partis ad partem, ita ut forma habeat partes, sicut habet materia, sed secundum æqualitatem proportionis, quia se habet illa forma ut principium, quo compositum habet partes, et quantitatem. Et hoc sufficit, ut dicatur educi a partibus materiæ, et non tota a toto, et tota a parte, quia ipsa forma habet in se totum, et partes ut *quo*, passive autem habere illas, et ut *quod* etiam per accidens non convenit formæ, licet dependeat in suo esse a partibus materiæ. Denominative autem habere partes per accidens non convenit formæ, nisi quando informatio sua divisibilis est, quod non competit Animæ, ut ostendimus. Quod vero actio generativa sit extensa, non obstat et instatur manifeste in generatione hominis, quæ est actio extensa, et quantitativo modo facta, et tamen forma inextensa est. Et hoc ideo, quia actio generativa est in ipso composito subjective, ut diximus quæst. I de Generat. vel secundum alios in materia, et divisibilis per accidens, sicut reliqua accidentia divisibili modo se accommodantia subjecto: Anima autem non est in materia tanquam accidens sed tanquam forma eminentior respiciens indivisibili modo corpus organicum, ut dictum est. Quomodo autem dicatur esse tota in toto, et tota in parte, statim dicemus.

Ad instantiam vero de divisibilitate Animæ quando augetur animal, quod majorem habet difficultatem, respondetur quod talis forma revera non educitur ex materia, quæ successu temporis advenit, sed solum a principio sunteducta a materia illa, in qua primo generata est, sed tamen ita fuiteducta ab illa et dependens in ipso fieri, quod in conservari fit dependens tam ab ipsa, quam a qualibet alia materia succedente infra limites suæ informatio-

nis. Itaque redditur dependens a materia, in qua primo generatur, et educitur ab illa quantum ad sumum fieri, et quia illa materia successive continuatur eadem formaliter, licet non eadem materialiter, continuatur etiam per nutritionem illa dependentia Animæ a materia non per novum fieri, et educi, sed per prioris conservationem, et continuationem. Est simile in ipsa materia prima, quæ quando prima creata est a Deo, fuit creata ut dependens ab illa forma, sub qua creata est; quando vero postea successive generantur formæ, redditur dependens a forma generata, non quia de novo fiat, et creatur, sed quia fit dependens in conservari de novo ab illis formis, quæ intra suam potentiam continentur, et de novo educuntur. Anima autem rationalis sicut prima eductione non educitur, sed creatur, et unitur materiæ, ita per nutritionem extenditur ad aliam materiam, quæ ei de novo unitur sine dependentia ab illa in esse; forma vero bruti non solum unitur materiæ nutritionis de novo advenienti, sed redditur dependens ab illa in conservari, sicut a priori materia fuiteducta in fieri, et in primo sui esse, quando generatum est animal, et ita non solum unitur materiæ de novo advenienti, sicut Anima rationalis, sed redditur dependens in suo esse, quantum ad conservari ab illa, non autem pars formæ educitur ab illa.

Ad primam confirmationem respondetur, quod forma non comparatur ad materiam, sicut corpus ad locum, ut sit totum in toto, et pars in parte, vel tota in parte, quia forma corporea non comparatur ad materiam media quantitate, quæ sola distinguit partes et totum, neque ut subjectum quantitatis, quia ut sæpe diximus, quantitas solum inhæret composito, vel materiæ, et

ita cum forma non sit in materia modo locali, sed modo substantiali antecedenter ad quantitatem, neque ipsa sit corpus, licet sit corporea, tanquam principium corporis, ita educitur ex toto et ex partibus materiæ, a quibus dependet, quod tamen in se non habet distinctionem totius, et partis, nisi ut *quo*, non denominative ut *quod* etiam per accidens. Solum ergo potest convenire formæ extensio, et divisibilitas per accidens ratione informationis divisibili modo factæ, ut dictum est, quæ non invenitur in Anima. Argumentum autem factum si aliquid probat non solum divisibilitatem per accidens sed partes, et divisibilitatem perse, probat in Anima. Cæterum substantiæ spirituales, ut Angelus, et Anima rationalis sunt indivisibili modo positive, etiam in ordine ad locum, quem tangunt ratione suæ indivisibilis virtutis, et sic sunt totum in toto loco, et totum in parte loci, quod est proprium spiritualis entitatis. Et iste est miraculosus modus corporis Christi in Eucharistia, quia cum sit corpus habens quantitatem, comparatur tamen ad locum modo indivisibili. Anima autem non est corpus, neque habet quantitatem in se, neque comparatur ad materiam ut ad locum, sed ut ad substantiam partialem, cum qua componit, sicque non est miraculum, quod organizationem ejus respiciat unice, et indivisibili modo, ut dispositionem ultimam.

Quod si instes: Nam Anima est in loco saltem per accidens mediante eo corpore, in quo est, et tunc designata parte animalis, verbi gratia, pede, vel ibi est tota Anima, vel pars; si hoc secundum, jam est divisibilis: si primum, ergo erit tota in toto, et tota in parte loci, saltem per accidens, quia similiter in alia parte animalis erit tota Anima, res-

pondetur Animam esse totam in qualibet parte materiæ, licet non totaliter, quia potest etiam aliam partem informare. Quando autem comparatur ad locum mediante ipso composito, et ejus quantitate, potest dici, quod per accidens extrinsece est divisibiliter in loco, scilicet ratione corporis divisibilis, cui est unita, sicut corpus Christi dicitur ratione specierum, esse in loco divisibili, sed hoc dicitur per accidens extrinsece, quia non resultat in ipso corpore Christi aliqua intrinseca correspondentia ad locum specierum, sicut neque in Angelo aut Anima rationali, quando sunt in aliquo corpore, et mediante illo correspondent loco corporis divisibili. Alio modo potest aliquid esse per accidens in loco, id est, per aliud, ita tamen quod etiam intrinsece detur in eo correspondentia divisibilis ad locum; sicut qualitates corporeæ, et formæ inanimatæ quæ sunt extenso modo in corpore. Primo modo habet Anima perfectorum animalium esse in loco per accidens, non ut *quod*, sic enim esset spiritualis, sed ut *quo*, non secundo modo. Ad secundam confirmationem respondetur, idem argumentum debere solvi in Anima rationali, quæ etiam individuatur per respectum ad corpus, cujus est forma, et tamen constat, quod corpus includit materiam fluentem, et non eodem modo semper perseverantem. Dicimus ergo, quod sufficit ad individuationem istarum Animarum quod respiciant corpus idem numero identitate formali, licet non materiali, quia licet partes fluent continuo, manent tamen sub eadem ratione formali quia manent sub eadem successione, dispositione et figura, et ordine ad eandem formam, ut abunde explicatum est quæst. VIII de Gener. et quæst. VI Physic. quod vero dicitur formam

equi, verbi gratia, non esse educatam ab illa materia, quæ per nutritionem accedit, respondetur non esse educatam ab illa materialiter sumpta, sed ab illa formaliter, quatenus hæc continuatur et subrogatur illi, a qua educta fuit, et manet eadem cum illa sub eadem formalitate et dispositione, et ulterius, quia licet non educatur ab illa materia succedente per nutritionem, unitur tamen forma dependenter ab illa in conservari, et ita Animæ istæ perfectorum animalium non remanent independentes in esse suo a materia, cui per nutritionem uniuntur, ut dictum est.

Ultimo arguitur: Nam Animæ perfectorum animalium modo divisibili informant, ergo sunt divisibiles per accidens. Consequentia patet, quia ex eo negamus esse divisibiles quia modo divisibili non informant. Antecedens probatur, quia non informant omnes partes eodem modo, cum sint heterogeneæ, et dissimilares, et quælibet earum divisibilis et extensa, et divisibili modo suscipiens informationem in seipsa: ergo ab illorum extensione et divisibilitate denominatur Anima per accidens divisibilis. Deinde, quia Animæ imperfectorum animalium non minus habent corpus organicum, licet imperfectum, quam Animæ perfectorum animalium. Nisi dicatur, quod animalia imperfecta habent multiplicata organa, et duplicem appetitum et potentiam motivam, ut facta divisione quælibet pars moveri possit progressive, motus enim progressivus ab appetitu et phantasia procedere debet, et ita nisi in quolibet parte decisa maneat distinctus appetitus, et phantasia, non poterit distinctus motus poni, hoc autem satis absurdum videtur, et sine fundamento, ergo idem dicendum est de perfectis, et imperfectis animalibus. Unde Aristoteles

lib. de juventute et senectute, c. 1 dicit: « Quod quedam animalia imperfecta sunt insecta, quia divisa non vivunt, ut apes, et vespæ. » Confirmatur, quia multoties membra perfectorum animalium decisa vivunt saltem parvo tempore, sicut caput abscissum saltat, et movetur, et corpus etiam truncatum aliquando movetur, ut videtur admittere Aristoteles in de partibus animalium, cap. vii, aliique id referunt. Certe abscisso capite, adhuc videmus animalia palpitare, nec videtur cessare vita quousque cor totaliter perdat motum, non potest autem cessare motus cordis in illo instanti, quo caput est abscissum, sed indiget tempore, ut deficiente sanguine et respiratione suffocetur. Denique, experientia constat partem aliquam abscissam, ut nasus, vel auricula, si cito jungatur, posse medicamentis restaurari ad vitam, ergo signum est Animam mansisse ibi divisam, si enim amisisset Animam, non posset iterum, vivificari, quia a privatione ad habitum non est regressus.

Respondetur negando antecedens. Ad primam probationem dicitur, quod licet Anima respiciat diversas partes organicas, et diverso modo informabiles et ex parte sui divisibiles, tamen ex parte formæ, modo indivisibili, quia eminenti modo respicit omnia illa organa, ut unicam dispositionem unico et indivisibili modo requisitam, sicut forma ignis respicit calorem ut octo in se quidem divisibilem per plures gradus, unico tamen modo, et indivisibili respicitur a forma, videlicet tanquam dispositio ultima, et præcisa requisita. Et argumentum si aliquid probaret, etiam procederet contra Animam rationalem, quæ non minus respicit plures partes organicas ut diversas, et divisibili modo informabiles ex parte

sui, non ex parte formæ. Et licet quælibet pars organica sit extensa, non tamen reddit informationem Animæ divisibilem, quia ita illam informat, quod non quælibet pars constituit animal, sed omnes simul ut informatæ per modum unius, sunt unicum animal.

Ad secundam probationem respondetur, quod etiam Animæ animalium imperfectorum respiciunt diversa organa per modum unicæ, et indivisibilis dispositionis; sed differentia est, quod in animalibus imperfectis propter imperfectionem vitæ, et paucitatem actionum quas habent, cum paucioribus organis salvatur sufficiens dispositio in eis, quæ non salvatur in animalibus perfectis, et ideo facta divisione manent ea, quæ ad talem vitam sufficientiunt. Quæ est solutio S. Thomæ quæst. de Anima, art. x ad 15. Nec nos dicimus, quod in istis animalibus habentur organa duplicata, vel potentia, verbi gratia, duplex appetitus, vel phantasia, sed habent tantum unam Animam et appetitum in actu, sed plures in potentia et facta divisione plurificantur in actu, sicut res inanimatæ facta divisione fiunt plura in actu, cum ante essent unum. Et sic facta divisione in animalibus imperfectis, resultant in partibus divisæ diversæ Animæ, habentes in singulis diversum sensum, et appetitum, et organa, et sic ratione hujus dicuntur Animæ illæ divisibiles. Quæ est solutio D. Thomæ quæst. de spiritualibus creaturis, art. iv ad 19, et in II contra Gentil. cap. lviii, ubi expresse dicit: « Quod animalia, quæ divisa vivunt, habent in eadem parte motum, et sensum, et appetitum. » Unde si taliter dividantur ista animalia, quod non resullent in illis diversa organa sufficientia ad motum, non amplius vivunt divisa, ut si lacerta dividatur a summo usque deorsum,

Aristoteles autem in illo loco dicit, quod inter ipsa animalia imperfecta, aliqua sunt insecta, ut vespæ et apes, et alia annulosa, ut lumbriæ, et hæc secunda divisa vivunt, et distinguuntur ab illis insectis, non vero negat omnia animalia imperfecta vivere decisa. Et de his dicit, quod habent unum principium vitæ antequam dividantur, sed cum dividuntur, fiunt actu plura.

Ad confirmationem respondetur, quod non est existimandum animalia vivere abscisso capite, et oppositum est fabulosum, aut arte Dæmonis procuratum vel si vere aliquando accidit, Dei virtute factum est in martyribus ad gloriam fidei. Cæterum caput abscissum videtur aliquando saltare, et corpus palpitare non propter vitalem motum Animæ, sed propter agitationem spirituum, qui in ipsa receptione ictus conglobantur circa cor, aut caput, et si sint fortes, et multiplicati, in illa ultima evaporatione efficiunt saltum, et movent partem illam. Cor autem in corpore truncato, aliquantulum vivit, donec suffocetur, et spiritus vitales exhalentur, non fit ex eo quod Anima sit divisa in capite, et in trunco, præsertim cum hoc videamus fieri in homine, cujus Anima non dividitur, sed quia nondum est separata a trunco, donec deficiat cor: Quod an ita sit, quod decapitato homine adhuc vivat paululum, licet sine sensu, quia ablata est phantasia, et spiritus animales diviso capite cessant, non ita magni momenti est, nec ad præsens pertinet id disquirere.

Ad experientiam de parte abscissa, quæ iterum unitur reliquis, et vivit, respondetur quod si ita est, licet illa pars divisa vere sit mortua, tamen quia adhuc omnes dispositiones non sunt plene resolutæ, sed aliqua similes manent, non repugnat iterum conglutinari calori na-

furali, et ab ipso corpore animato iterum disponi, ut vivificetur, sicut etiam vulnus a natura curatur, et partes conglutinantur, et sicut pars ipsa abscissa si comedatur, calore naturali potest iterum disponi, ut informetur forma Animæ. Unde licet a privatione ad habitum non sit regressus, quando forma totaliter est ablata ab aliquo corpore, ita quod omnino est amissa, tamen si forma adhuc manet, non repugnat quod partem aliquam a se separatam possit per dispositiones iterum ad sui informationem trahere, sicut quamcumque aliam materiam, ex qua potest nutriri.

ARTICULUS II.

Utrum potentia Animæ sint ab ipsa distinctæ, et ab ea dimanent?

Multi negant distingui, et consequenter negant dimanare. Unde nos utrumque conjungimus, quia unum ab alio dependet.

Igitur circa distinctionem potentiarum a substantia, cujus sunt potentia, varie dissident Auctores. Quidam universaliter omnes potentias dicunt non distingui a substantia, nec realiter, nec formaliter. Ita multi ex Nominalibus, Gabriel, Ocham, Gregorius qui videri possunt apud Conimbricenses II de Anima, cap. III, quæst. IV, articul. I, et apud Suarez in tract. de Anima, lib. II, cap. I. Et non desunt aliqui, qui modo id defendant. Alii dicunt potentias distingui ab Anima non realiter, sed formaliter. Ita Scotus in II, distinct. XVI, quæstione unica et ejus schola. Alii distinguunt de potentiis intellectivis, et sensitivis a vegetativis, et dicunt potentias intellectivas, et sensitivas distingui realiter a substantia Animæ, quia earum effectus, et operationes aliquid accidentales sunt; potentia vero vege-

tativa, quia producent substantiam, sive generando, sive nutriendo, non distinguuntur a substantia Animæ, quia id quod producent substantia est. Ita Durandus in I, dist. III, in secunda parte dist. quæst. II et D. Bon. ibidem. Alii denique universaliter dicunt omnes potentias realiter distingui a substantia: quæ est communior sententia Auctorum.

Dico ergo primo: Potentia Animæ sive sensitivæ, sive intellectivæ, sive vegetativæ, realiter ab ipsa substantia Animæ distinguuntur. Itaque ubicunque operatio distincta est ab ipsa substantia, quia accidentalis est, licet effectus productus sit substantia, principium proximum elicitive, accidentale esse debet. Hanc conclusionem tradidimus in quæst. XII Physicor. artic. II. Eam tenet D. Thomas I p. quæst. LXXVII, art. I, et quæst. LIV, art. III, et q. de Anima art. XII. Sumiturque ex Aristotele in prædicto capite de qual. ubi inter species qualitatis ponit potentiam, et impotentiam, ergo sentit potentiam non esse substantiam.

Fundamentum sumitur tum a posteriori tum a priori. A posteriori quidem, quia videmus dari plures virtutes activas, quæ sunt accidentia superaddita substantiæ, sicut calor positus in ferro active calefacit, et frigus frigefacit manum, et tamen constat esse accidentia, quia ferrum aliquando habet calorem, aliquando non, ergo in ferro calor est accidens, ergo similiter in igne, cujus est propria passio, cum sit ejusdem speciei calor in ferro, et in igne; et quod active agat manifestum est, quia calor ferri causat calorem in manu, et non formaliter, quia non informat manum, cum sit in ferro, ergo active. Similiter ergo Anima habet activas virtutes distinctas ab ipsa substantia Animæ, quibus operetur operationes sensitivas, et intellectu-

vas, quæ accidentales sunt, et similiter actiones partes vegetativæ, quæ minus nobiles sunt, et medio calore, et frigore, cæterisque qualitibus primis perficiuntur. Nec potest dici, quod Anima, quæ est substantia nobilior, non indiget potentiis superadditis, sicut aliæ substantiæ. Nam contra est, quia idem posset dici de mixtis respectu elementorum, quod quia nobiliora sunt elementis, non indigebunt qualitibus activis superadditis, nec similiter cælum, cum tamen videamus mixta agere per istas qualitates elementales, quæ accidentia sunt, et cælum agit per lucem, quæ est accidens, quia aliquando adest, aliquando abest, ut videmus in luna. Deinde, quia si Anima est nobilior substantia, quam elementa, etiam habet nobiliores operationes, elementum autem ignobiliores, quibus ita proportionatum est, sicut Anima suis operationibus, ergo non magis dicitur Anima sufficiens principium ad operandum per suam substantiam, quam elementum. Denique, si Anima nobiliores operationes, ut *intelligere*, et *sentire*, potest per suam substantiam immediate elicere, etiam ignobiliores poterit, ut *calefacere*, aut *excitare*, et similia, constat autem quod ad istas actiones requiritur accidentia superaddita, scilicet calorem, qui aliquando adest, vel abest, et consequenter accidens est, ergo omnes operationes Anima elicit medio accidenti.

Aliud signum a posteriori sumitur, ex eo quod potentia Animæ distinguuntur inter se, ergo etiam ab Anima, quia si in Anima identificarentur, etiam inter se, nam quæcunque sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se. Distingui autem inter se constat. Tum quia una movet aliam, vel repugnat illi, sicut intellectus movet voluntatem, et e contra, et appetitus repugnat volun-

tati, et rationi; tum etiam, quia una non suscipit denominationem alterius, sicut non verificatur, quod intellectus velit, aut voluntas intelligat; tum quia recipiunt in se habitus, qui sunt accidentia, sive sint acquisiti, sive infusi, quæ aliquando adsunt, aliquando non, et inter se distinguuntur realiter, quia separantur inter se, sicut fides potest esse sine charitate, ergo sicut isti habitus sunt accidentia, et tamen præbent virtutem operandi, ita potentia, quæ per tales habitus operantur, accidentia erunt; tum denique, quia ipsæ potentia separantur inter se, sicut homo cæcus non habet potentiam visivam, et tamen habet auditivam, per cæcitatem enim non amittit solum ipsum actum videndi, nam etiam dormiens amittit illum, et tamen non est cæcus, nec solum amittit potentiam quantum ad modum operandi, sed quoad substantiam, quia nullo modo potest videre, quid enim absurdius quam quod cæcus possit videre? Quod poterit, si potentiam videndi retinet; ergo potentia visiva est accidens superadditum substantiæ, quia adest et abest, substantia ipsa Animæ invariata. Quod si dicatur, cæcum non amittere potentiam videndi, sed poni impedimentum in organo, quo posito Anima non potest videre, ex impedimento posito, non ex potentia ablata, contra est, quia si destructo organo adhuc manet potentia in Anima, quia ipsa substantia Animæ est potentia, ergo Anima separata habet istas potentias visus, et auditus, etc. siquidem non distinguuntur ab illa, hoc autem est impossibile, quia Anima separata est entitas spiritualis, potentia autem visiva, et auditiva, sunt corporeæ, quia modo corporeo operantur, et circa objectum corporeum, et ratio formalis distinguens unam ab alia et constituens, corpo-

rea est, v. g. lucidum, coloratum, aut sonorum, etc. ergo non sunt ipsa substantia Animæ. Si autem istæ potentia sunt in organo corporali, et cum ipso identificantur, ergo sicut ipsa organa realiter inter se distinguuntur, quia sunt diversæ partes animalis, ita et ipsæ potentia, ergo non identificantur in aliquo tertio.

Scio non deesse recentiores aliquos, qui admittunt in Anima separata manere omnes istas potentias, quia omnes illæ sunt ipsa entitas Animæ, ut potens exercere per organa corporalia suas sensationes. Et addunt, quod ipsa potentia visiva entitativa est spiritalis, et actio videndi spiritalis, et solum connotative et extrinsece dicitur corporea, quatenus organo corporeo utitur ad attingenda objecta externa. Ita probabile reputat P. Lessius de summo bono, lib. II, capit VIII, et alii recentiores. Cæterum assertio hæc evertit multa Philosophiæ principia, quæ tangunt potentiarum distinctionem, et constitutionem, præsertim quia actio et objectum circa quod versatur, necessario proportionari debent inter se et adæquari, cum omnino essentialis ratio actus erga aliquod objectum fit. Si ergo actio visiva entitativa spiritalis est, et a spiritali vi Animæ exit, oportet quod proportionetur et specificetur ab objecto spiritali, quod illius spiritalis actionis proprium et per se objectum sit, ejusque entitatem spiritali specifi- cet. Quod si ita est, ergo quando Anima videt vel audit, exercet actum respicientem objectum spiritali, ergo indiget lumine et speciebus spiritalibus, ergo immateriali et spiritali modo tendit ad tale objectum spiritali, ergo ille actus intellectus est, quia spiritalis et immaterialis, et speciebus ac lumine spiritalibus elicitus, quid ergo illi

deest, ut sit intellectio? Et sic confunditur intellectio cum sensatione. Deinde, quodnam est illud objectum spiritali, circa quod versatur auditio, vel visio, aut gustus entitativæ, quando nihil de objecto spiritali recordantibus, actus horum sensuum exercentur? Item, species sensibiles, aut tollendæ sunt ut superflua, aut ab illis emanabit actus in entitate spiritalis, scilicet visio et auditio. Denique, similiter dicitur, quod actiones Animæ vegetativæ, nutritio, et generatio entitative spiritalis sunt, et connotative, seu ratione organorum, solum dicitur corporea, si enim potentia Animæ sunt ejus entitas spiritalis, etiam istæ potentia spiritalis, earumque actiones spiritalis erunt entitative. Constat autem nullum dari objectum spiritali, unde possint desumere istæ actiones spiritalitatem, neque modo aliquo spiritali fieri. Ergo hæc absurda sunt.

Ratio autem a priori conclusionis positæ est generalis pro omni substantia creata, et non solum pro Anima, et a nobis explicata est in q. XII Phys. citata. Et breviter reducitur ad duo principia. Primum, quod operatio in creaturis est accidens; secundum, quia potentia specificantur ab operatione, seu actu; substantia autem non convenit specificari ab aliquo extra se. Hoc secundum principium articulo sequenti explicabitur, ubi ostendemus, quomodo potentia specificentur ab actu, et objecto. Primum vero per se notum est: constat enim quod operatio est aliquid procedens a substantia, et aliquando illi adest, aliquando abest, nec semper operans est in actu secundo. Ex hoc vero deducitur, quod si operatio est accidens, potentia quæ est principium proximum elicivum illius, et specificatur ab illa, debet esse accidens distinctum a substantia. Hæc

consequentia aliquibus difficilis videtur, et urgetur aliquibus instantiis, quas adduximus, et solvimus dicta quæst. XII. Est tamen ea consequentia expressa D. Thomæ quæ illa LXXVII, ubi inquit: « Quod si actus non esset in genere substantia, potentia quæ dicitur ad illum actum non potest esse in genere substantia. » Ubi pondero illud verbum *potentia quæ dicitur ad illum actum*; aliud est enim potentia capax actus, sive ordinata, aut condita actui, aliud potentia quæ dicitur ad actum, importat potentiam specificabilem ab actu, et ad illum essentialiter se habentem. Substantia autem non potest specificari ab operatione, quia in se, et in sua specie, et quidditate non pendet ab actu secundo, qui est operatio, eo quod actus secundus est accidens, accidens autem supponit totam substantiam constitutam, siquidem ab illa sustentatur in esse, ergo substantia non specificatur ab actu, quia si specificaretur, non esset constituta in specie ante actum. Si ergo datur potentia specificabilis ab actu, impossibile est, quod si operatio est accidens, potentia specificabilis sit substantia, et sic bene valet illa consequentia, quod si specificativum est accidens, specificabile non est substantia. Quod vero debeat poni actus, et potentia in eodem genere, id est, in eodem prædicamento, nec somniavit D. Thomas, nec ad propositum conducebat, quin potius oppositum docet in I, dist. VII, quæst. I, art. II ad 2. Nisi genus la- tissime sumamus pro genere substantia, ut sic, et accidentis ut sic, in his enim duobus bene sequitur, quod si potentia essentialiter est ordinata, et specificabilis ab aliquo, et hoc a quo specificatur est accidens, talis potentia non est in genere substantia, non quia actus, et potentia de-

beant esse in eodem prædicamento cum ipsa potentia, quæ est qualitas dicitur specificari ab actione, quæ est aliud prædicamentum, sed quia potentia quæ est specificabilis non potest esse in genere substantia, si specificatur ab accidenti, quia substantia ab accidenti specificari non potest, cum sit ad se, et non ad aliud extra se, cum non sit entis ens.

Unde sequitur, quod etiam potentia vegetativæ debent distingui ab ipsa substantia Animæ, quia licet habeant pro effectu producto substantiam, operatio tamen ipsa, qua producant, accidens est, quia adest, et abest operanti, et ad illam ordinatur per se et specificatur potentia, ergo debet potentia ipsa esse distincta a substantia, quæ specificabilis non est ab accidenti. Quod autem debeat aliquis actus specificari ab objecto, et aliqua virtus ab actu, ostendemus sequenti articulo.

Denique, alia ratio D. Thomæ explicata a nobis est citato loco Physicorum, quia si substantia esset immediatum principium operandi, semper esset actu operans, sicut quia est forma immediate informans, quando est in materia, semper actu informat, et quia immediate ab ea emanant passionem semper actu emanant, ergo similiter, si per se et immediate operaretur, semper actu esset operans, quia ratione suæ actualitatis operaretur, sicut ratione actualitatis informat, ergo eodem modo esset actu operans sicut actu informans, et actu emanans. Quod si hoc instetur in ipsa forma accidentali, verbi gratia, in calore, qui per se ipsum est forma informans subjectum, et tamen per se ipsum est potentia immediata respectu calefactionis, respondetur quod calor non est principium primum operandi, sed tanquam instrumentum substantia, quæ supponit

ut radicem, et ideo non operatur per se ipsum, sed beneficio substantiæ, non autem informat beneficio substantiæ, sed per se, ita est capax ut sit operans in potentia, et non semper in actu, sicut ipsa substantia, cujus est instrumentum. Et similiter substantia, quia solum est radix operandi et non immediatum principium, non est semper in actu operans, quia de se non habet omnia requisita extrinseca ad operandum actu, sed indiget potentia superaddita, et applicatione, et aliis multis, ut sit in actu secundo operans.

DICO SECUNDO: Potentiæ dimanant ab Anima, non per veram productionem ab Anima elicitam, sed ad ejus productionem consequentem. Dei ista dimanatio videantur, quæ diximus q. XII Physic. articulo ultimo et q. XXII, art. II. In communi constat substantiam habere aliquam causalitatem erga proprias passiones, cum si sufficiens principium in substantia, ut ei convenient, et cum ea connectantur passiones, sicut quod igni conveniat calor, et soli lux, et rursus proprietates dependent ab ipsa substantia, quia sunt accidentia ejus, et experientia ipsa videmus ab aqua remoto igne emanare frigus, a gravi emanare motum, ergo est aliqua dependentia istarum passionum ab ipsa substantia, ergo est aliqua causalitas, principium enim a quo aliquid dependet in esse, causa est.

Difficultas est, an sit causalitas effectiva. Nam quod sit causalitas materialis inter substantiam et proprias passiones, non est dubium, quia est subjectum illarum, sed talis causalitas etiam convenit substantiæ respectu accidentium communium, quæ recipit: unde ex hoc non discernitur propria ratio emanationis. Quod vero habeat rationem causæ finalis, non est etiam diffi-

cultas, quia substantia est principale operans, et propria passio est tanquam instrumentum illi deserviens, ergo habet ipsam pro fine. Imo et aliquid habet de causa formali, quatenus ipsa essentia est ratio formalis propter quam connectitur, et conveniunt ipsi tales passiones, ratio autem formalis ad causalitatem formalem pertinet. Sed tota difficultas est in efficientia. Et consilium in hoc, quia vel illa dimanatio est vera, et propria ratio, seu causalitas effectiva, vel non. Si non, ergo proprietates non dimanant a natura in genere causæ efficientis, quia causa efficiens sine efficientia, et actione intelligi non potest, et sic restabit inquirendum, quomodo passiones causentur ab essentia. Neque enim valet dicere quod resultant vel emanant, hoc enim est verbius ludere, inquiremus enim, quid est illa resultantia, et illa emanatio, si non est efficientia, et quomodo natura dicatur producere passiones suas, et causare, si efficienter non attingit. Si vero dimanatio est propria actio, et efficientia, sequuntur duo magna absurda. Primum, quod substantia per se immediate sit operativa. Secundum, quod aliquid producat effectum in se ipso, et sic erit simul movens et motum, agens et patiens, quod sæpe negavimus in q. XXIII Phys. et I de Gen. q. v. Nec potest dici quod causantur ab essentia non per actionem ipsius, sed generantis, quia sic non producentur proprie, et per se ab absentia, a qua dimanant, et redit argumentum quod essentia nonerit causa productiva passionum.

Propter hoc P. Suarez tract. de Anima, lib. II, c. III, num. x et disp. XVII Met. lect. III, n. IV et V existimat, quod dimanatio est vera et propria actio naturæ distinctæ ab actione generantis, qua producit substantia, absolute tamen docet

dicendum esse, quod generans non solum generat formam seu substantiam, sed etiam passiones, saltem mediate, quia pertinet ad agens producere substantiam instructam suis principiis, et accidentibus, quibus indiget ad operandum. Nihilominus non minus urgetur hæc sententia argumentis factis, nam generans vel omnino sistit, et terminat actionem suam in productione substantiæ, et ulterius non transit ad attingendum ipsas proprietates, vel actione sua vere attingit illas. Si primum, ergo nullo influxu pendent propriæ passiones ab agente principali, quia non potest alia causalitate attingere, quam efficienti, et hæc tota sistit, et consumitur in ipsa substantia producta, neque ulterius transit, seu influit, ergo propriæ passiones nulla causalitate intrinseca et propria attinguntur a principali agente, quod enim mediet ipsa substantia nihil refert, si physice, et realiter ipsum generans non influit actione sua in ipsa accidentia; uide sequitur non posse generans perfecte ponere extra causas suum genitum in eo statu, quo possit se conservare, et operari (dependet enim a dispositionibus, et multo magis a propriis passionibus quæ sæpe dispositiones esse solent) si non potest illas producere, et attingere. Si vero dicatur secundum, ergo frustra ponitur similis actio ex parte ipsius essentiæ, seu substantiæ, ad quid enim serviunt istæ duæ actiones, altera generantis, altera essentiæ, a qua dimanat passio? Si quidem prima, quæ est generantis sufficit, vere enim generans sufficiens est ad producendum substantiam, et passiones, sicut est sufficiens dare esse ipsi substantiæ, quod dependeat a passionibus et dispositionibus. Ac denique vel utraque actio ex æquo se habet ad productionem talis proprietatis, vel non. Si

ex æquo, ergo altera actio ex illis superfluit, idem enim facit una, quod altera, et sic utraque etiam poterit dici dimanatio, eum tamen a generante nullo modo dicantur dimanare passiones. Si non ex æquo, restat explicare in quo differant istæ duæ efficientiæ, scilicet illa quæ est ab essentia, et quæ est a generante.

Quare dicendum est cum D. Thomas I part. q. LXXVII, art. VI ad 3: « Quod emanatio propriorum accidentium non est per transmutationem, sed per naturalem resultantiam, sicut ex uno naturaliter aliud resultat, et in solutione ad secundum dixerat, quod subjectum est causa quodammodo activa respectu proprii accidentis. Quod in citatis locis Physicorum sic explicavimus, quod emanatio respectu essentiæ non est actio, sed naturalis connexio, respectu autem generantis actio est, quæ quidem immediate attingit substantiam, et quia substantia tali proprietati connexa est, ideo mediante tali connexione attingit ipsam proprietatem. Itaque emanatio entitative est ipsa actio generantis, quæ substantiam, et proprietates attingit, denominative vero induit formalitatem dimanationis respectu essentiæ, quia est medium seu ratio, ipsa essentia, ut actio agentis non in substantia sistat, sed ulterius ad proprietatem transeat, et dicitur ab ea dimanare propria passio, quia se habet ut ratio, et medium, a quo generatio habet attingere ipsam propriam passionem, et non sistere in substantia. Et vocatur naturalis resultantia, id est, transitus actionis ad ulteriorem terminum, in vi naturalis connexionis, et passiones, sicut est substantia non est primum principium, unde incipit illa actio, incipit enim a generante, ideoque non dicitur proprie efficiens; sed est medium, ut actio attingat ulteriorem terminum prop-